СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVII. Ч. 249. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 24. жовтня, 1929. VOL. XXXVII. No. 249. Jersey City, N. J., Thursday, October 24, 1929. THREE CENTS.

З ГАРБОР ҐРЕЙС ЛІТАКОМ ДО ЛОНДОНУ

УРБАН ДАЙТМЕН ВИПАСАВ ДОСІ ХУДОБУ В МОНТАНІ, А ТЕПЕР ЦІЛКОМ НЕСПОДІВАНО ПУСТИВСЯ ЛІТАКОМ У ДОРОГУ ЧЕРЕЗ ОКЕАН. КРОМІ ЙОГО ЖІНКИ НІХТО НЕ ЗНАВ ПРО ЙОГО ЗАМІРИ.

СЕН ДЖОНС (Нюфондленд), 23. жовтня. — Вчора в саме полудне вилетів з летничого поля Гарбор Ґрейс Урбан Ф. Дайтмен молодший з Билинґс, у стейті Монтана, щоби перелетіти океан й долетіти до Лондону.

Дайтмен перебував тут від трох тижнів, але ніхто не знав, що він задумує робити. Вчора він одержав дозвіл на лет до Ню Йорку, а полетів до Лондону.

Вилетів на літаку Ґолден Гайнд, взявши з собою 165 ґальонів ґазоліни, яка повинна йому вистарчити на 25 годин.

Знавці є тої думки, що він не долетить до мети, бо тепер погода не відповідна до такого лету. Колиж запитали жінку Дайтмена про лет її чоловіка, вона була певна, що лет удасться. Твердила, що всьо, що тільки її чоловік зачинав, все вдавалося.

Дайтмен займався досі годівлею худоби. Не так давно тому купив собі літак, навчився літати й дістав дозвіл на літання.

ПРЕЗИДЕНТ НА ПАРОХОДІ.

СИНСИНАТІ, 23. жовтня.—Президент Гувер ночував на пароході Ґрінбраєр, пливучи рікою Огайо до Люизвил, щоби там відчинити новопобудований міст.

БІРЖА УСПОКОЇЛАСЯ.

НЮ ЙОРК, 23. жовтня. — По великім переполосі спекулянти трохи заспокоїлися. Кажуть, що великі банки працювали цілу ніч над способами, як зарадити паніці, яку викликав наглий спад вартісних паперів. Наслідком того було те, що вчора майже всі папери пішли вгору.

БРЕМЕН ЗДОБУВ НОВИЙ РЕКОРД.

НЮ ЙОРК, 23. жовтня. — Вчора приплив з Европи до Ню Йорку корабель Бремен, який належить до лінії Норт Джермен Ллойд. Мимо бурі, яка навістила корабель підчас останнього дня подорожі, Бремен побив свій зазсний рекорд на 18 мінут, причаливши до американських вод по 4 днях, 17 годинах і 24 мінутах подорожі.

Бремен побив рекорд Мавретанії, яка держала його майже 25 літ.

ЗЕЛЕНА ПОЛУМІНЬ.

БУЛО ЇЇ ВИДНО ПРИ ЗАХОДІ СОНЦЯ В ПІДБІГУНОВІЙ ПОЛОСІ НА ПОЛУДНІ.

ЛИТЛ АМЕРИКА (Антарктика), 23. жовтня. — Залога полярного дослідника Бирда оглядала вчора явище, якого ще ніколи не бачила. Ото побачила при заході сонця велику смугу зеленого світла. Кажуть, що таку смугу можна бачити рівнож і в тропічних краях. Тільки під бігуном вона більша й виразніша, бо тут сонце заходить дуже поволи. Було видно дуже добре в першу чергу червону смугу, а потім зелену, а далі блакитну.

НОЧУВАЛА НА МОНУМЕНТІ ВАШИНҐТОНА.

ВАШИНҐТОН, 23 жовтня. — Миссис Лонґел прибула до столиці, щоби відвідати знакомих. А щоби добре оглянути Вашинґтон в день і в ночі, рішилася переночувати на вершку памятника. Завважила її сторожа доперва рано, коли прийшла відчиняти браму для нових гостей, що бажали оглянути столицю з верха монументу.

Кажуть, що Миссис Лонґел була першою й останньою жінкою, що ночувала на памятнику. Нікому другому вже таке не вдасться, бо сторож буде тепер добре уважати, щоби всі гості вийшли, заки замкне браму.

ЕДИСОН ПЕРЕТОМИВСЯ.

ДІТРОЙТ (Мишиґен), 23. жовтня. — Торжество, яке влаштовано Едисонови зприводу 50 роковин його жарівки, старого перетомило й він тепер відпочиває в домі свого приятеля Генри Форда.

КОМУНІСТИЧНИЙ КАНДИДАТ.

МЕКСИКО СИТІ, 23. жовтня. — Дня 17 листопада відбудуться вибори нового президента. Досі кандидує трох кандидатів. Ортиз Рубіо походить з партії Каеса й має найбільші шанси на вибір. Васконселос є кандидатом тої групи, яка противна тому, щоби вибирати президентом двічі тусаму особу раз по разу. Третім кандидатом являється ґенерал Педро Тріяна, котрий є кандидатом Народного Товариства хліборобських робітників. Тріяна іменує себе комуністичним кандидатом.

РІШАЄТЬСЯ СУДЬБА ФОЛА.

ОБОРОНЕЦЬ ФОЛА ГОВОРИВ ЦІЛЕ ПОПОЛУДНЕ И НЕ СКІНЧИВ.

ВАШИНҐТОН, 23. жовтня. — Френк Гоґен, оборонець бувшого секретаря Фола, боронив свого клієнта ціле пополудне, намагаючись переконати суддів, що Фол не був ніяким хабарником, а винаймав нафтові поля, керуючись тільки патріотичними почуваннями, себто боязню перед війною з Японією.

ЛІТАКОМ ВІД ОКЕАНУ ДО ОКЕАНУ.

НЮ ЙОРК, 23. жовтня. — На протязі кількох місяців буде відчинена нова воздушна комунікаційна лінія, яка получить Ню Йорк з Лос Енджелесом. Буде можна летіти прямо без пересідання з поїзду до літака й навпаки. Лет треватиме 36 годин.

ДО ВСЬОГО ЧЛЕНСТВА У. Н. СОЮЗА.

Високоповажані Урядники і Члени:—

Зі смертю бл. п. Семена Ядловського відійшов від нас на вічний спочинок один з найбільше заслужених працівників У. Н. Союза, віддавши нам 27 літ найкращого свого життя, повних солідної організаційної праці.

Так тихо, як колись прийшов до нас, так може ще тихше і без прощання відійшов, оставляючи нам овочі своєї тихої, щирої, повної відданости і пожертвовання, довголітної праці, якої сліди не затруться так довго, як довго істнувати буде У. Н. Союз.

Щоб увіковічнити і гідно вшанувати память Покійного, отсим отвирається збірку добровільних жертв на два осібні фонди. Один на Фонд стипендійний імени Покійного, а другий на будову памятника на могилі Покійного в Смерековці на Лемківщині. Зазначуючи згори, що не в тім річ, скільки хто жертвує, але в тім, щоби в с і жертвували, дякуємо заздалегідь за всі жертви, хочби найдрібніші.

Фонд стипендійний призначується на допомогу бідним ученикам робітничих і промислових шкіл у старім краю, даючи першенство походяним з Лемківщини, звідки й бл. п. Семен Ядловський походив.

Жертви проситься надсилати прямо до Гол. канцелярії У. Н. Союза, однак осібно від усяких инших посилок і з виразним зазначенням, на котрий фонд кілько, бо після того ті жертви будуть поквітовані проголошенням у „Свободі".

Хай Рідна Земля буде Йому пером, а вічна память і пошана Його імени між нами во віки!

ГОЛОВНИЙ УРЯД У. Н. СОЮЗА:

Головний предсідатель: **Микола Мурашко;** Головний містопредс.: **Василь Гришко;** Головна містопредс.: **Юлія Баволяк;** Голов. рек. секр.: **Іван Каштанюк;** Голов. фін. секр.: **Роман Слободян;** Голов. касієр: **Василь Левчик;** Контрольна комісія: **Онуфрій Шараварко, Григорій Пипюк, Д-р Волод. Клодницький;** Менаджер „Свободи": **Петро Маційовський,** заст.; Радні: **Д-р М. Клим, Інж. Володимир Малієвич, Т. Михальчук, Анна Боївка, Стефан Заблоцький, Стефан Слободян, о. В. Сполітакевич, Марія** (Ольшаницька) **Розуміло, Олександер Питляр, Павло Стадник.**

СМЕРТЬ РАДОСЛАВОВА.

В берлінському шпиталі помер бувший болгарський премієр-міністер Радославов, котрий втягнув Болгарію у війну проти антанти по стороні осередніх держав. Після війни він еміґрував з Болгарії до Німеччини. Тепер одержав дозвіл болгарського правительства повернути на батьківщину, але стан здоровля перешкодив йому. Померший мав 75 літ.

ОБЛОВИЛИСЯ!

З Тешина доносять, що там відкрито величезну крадіж у касі державної будівляної інспекції. Зникло 56,000 зл. Касу найдено зачинену й щойно тоді показалося, що недавно перед тим споваджена з фабрики з Катовиць каса мала лиш один ключ. Другий ключ заздалегідь вкрали злодії.

ЖІНКА ЗАМОРДУВАЛА СВОЙОГО ЧОЛОВІКА.

На луці біля села Подлуби, яворівського повіту, найшли трупа Андрія Мушака, убитого якимсь тупим знаряддям. Показалося, що убийства доконала жінка Мушака, Юстина.

БРАТ ПОСТРІЛИВ БРАТА.

В Монастирисках, бавився втятим російським крісом Карло Косовський, а напроти нього сидів брат Іван. Карло так необережно маніпулював коло кріса, що кріс вистрілив, а куля убила напроти сидячого Івана.

ЖИДІВСЬКА ЗАХЛАННІСТЬ.

Рабін рабіном, а ґроші грішми — так собі поміркували жиди, що були присутні у варшавській синаґозі підчас наглої смерти 80-літного рабіна з Палестини. Коли він, в часі молитви, помер — кинулися жиди на нього та зняли з нього халат і навіть білля, в яких мало бути зашито 5,000 фунтів стерлінґів й 30,000 долярів. Очевидна річ, що ті котрі халат і одіж здіймали, мусіли знати про той рабінівський маєток. Поліція стала шукати за справниками грабунку, але досі зуміла відобрати лише около 2 тисячі долярів та 120 фунтів стерлінґів. Поліція довідалася, що палестинський рабін приїхав до Варшави шукати собі жінки, яка далаб йому потомство, бо хоч він уже був чотири рази жонатий, то не мав щастя до такої жінки, яка далаб йому сина.

ВИХРЕСТИВСЯ І ПОМЕР.

З Бидґоща доносять, що там в лічниці СС. Єлисаветок вихрестився 85-літний хусит Саломон Шрам. В кілька годин пізніше новонавернений помер.

І В ІТАЛІЇ КРАДУТЬ.

Часописи доносять, що викрито широку організацію крадіжі річей, які служили як підмога в нещасливих випадках по фабриках. Доси арештовано біля 40 людей.

ТАЄМНИЧЕ ДУШОГУБСТВО НА ПАСОВИСЬКУ.

В Камяній горі, равського повіту, напав на Семка Дунича невідомий справник і так сильно вдарив його чимось тупим у голову, що Дунич на місці впав трупом.

„СЛАВЯНСЬКЕ БРАТЕРСТВО".

„Газета Варшавска" пише таке:

„В пятницю, дня 23. серпня, прибули до Кракова **прогульковці** з Болгарії, разом 18 осіб, під проводом старшого віком священика, котрий є також публіцистом одного дневника. Прогульковці бажали оглянути Краків, а також Польщу і мали намір перебути три дні. В дорозі до їх кватири прилучився до них один Поляк, офіцир капітан С. з Нового Санча. Була це 12. година в полудне. Офіцир був зовсім пяний. Він кинувся болгарському священикові на груди, обіймив його і цілував, заявив приязнь польського народу, опісля клякнув і привитав покірно гостей в імени Польщі. Тільки з дуже великим трудом удалося його врешті позбутися з кватири. В неділю рано пішли прогульковці, в товаристві двох провідників, на Вавель. В тамошній катедрі були також інші прогульковці, особливо офіцири польської армії. Побачивши болгарського священика в ризах попа, повстало між офіцирами невдоволення, яке скінчилося тим, що візвано церковного слугу, **зараз видалити попа з катедри.** Таке бажання справді сповнено. Годину пізніше покинули болгарські прогульковці Краків і Польщу і за кілька днів буде болгарська преса, а по ній і інша, писати про Польщу..."

Так пише польська газета, але лише тому, щоб заграничні газети не писали „про славянське братерство" Поляків.

ГРУШКИ НА ВЕРБІ.

Пословиця про „грушки на вербі", якої люде досі уживали на означення чогось неможливого, вже втратила свою силу. Бо ось одному професорови — природникови удалося прищепити грушку на вербі і верба ця зародила цього року дві, малі що правда, грушки. Бачимо з цього, що все на світі можливе.

ФАБРИКА ЛІТАКІВ „ФОКЕР І ВОЛЬФ" ЗГОРІЛА.

У фабриці літаків „Фокер і Вольф" у Берліні вибух огонь. Згоріло велике число готових літаків і майже всі машини дуже ушкоджені. Шкода надзвичайно велика. Власти зарядили слідство, щоби ствердити причину огню.

СТРАШНИЙ МАШИНОВИЙ КРІС.

Австрійський винахідник Мекенікс винайшов машиновий кріс, котрий має стріляти около тисяч разів на одну секунду. Винахід перебрало австрійське правительство.

НАВІТЬ ДІТЯМ ВІДЗНАК НОСИТИ НЕ ВІЛЬНО.

Дня 16. липня 1929 р. переходив коло парохіяльного костела в Снятині Михайло Чепига зі своєю шестилітною дитиною, в якої на шапочці була відзнака; тризубик, що його батько дав дитині, повертаючи з петлюрівської армії. Коли, переходячи коло нього постерунковий Феркалюк побачив згадану відзнаку, зірвав дитині з голови шапочку враз з відзнакою, забрав відзнаку і почав грозити батькови арештом і т. и., як цей допоминався відзнаки для розплаканої дитини. Гарні часи!

БОГАТОМОВНА СТАТИСТИКА.

Польська газета „Дзєннік Львовскі" подає таку відомість: „На протязі квітня і травня повінчалось у Львові 27 греко-католиків і 217 римо-католиків. Греко-кат. хлопці дуже липнуть до римо-католичок, а римо-католики не мають охоти звязуватись з греко-католичками. На 27 греко-католиків оженилися з Польками аж 11 Українців, а на 217 римо-католиків оженилося з Українками лише 8. Нешлюбних дітей уродилося за час згаданих двох місяців у Львові 147."

У ПАЛЕСТИНІ НАПРУЖЕННЯ ЗНОВУ ЗРОСТАЄ

МАГОМЕДАНСЬКА ПРОПАҐАНДА ШИРИТЬСЯ. АРАБИ НЕЗАДОВОЛЕНІ ТИМЧАСОВИМ РІШЕННЯМ У СПРАВІ СТІНИ ПЛАЧУ. АРАБСЬКІ ШКОЛЯРІ ЗАСТРАЙКУВАЛИ.

ЄРУСАЛИМ (Палестина), 23 жовтня. — Саме тепер, перед прибуттям до Палестини спеціяльної британійської слідчої комісії в справі заворушень, почало замітно зростати напруження серед Арабів. Араби незадоволені особливо роспорядженням Англійців, що обмежують їх права до Стіни Плачу. Спеціяльні аґітатори ведуть серед усіх магомедан широку аґітацію, яка переходить далеко поза межі Палестини. В Трансйорданії відбулася протестаційна демонстрація проти зарядженъ Англійців. Палестинським Арабам висловлено співчуття й обіцяно підтримку в їх боротьбі за свої права.

Населення міста Набул надзвичайно обурене проти англійської влади ізза того, що вчитель Англієць одної місцевої школи покарав різками дітей Арабів за те, що вони в день арабського протестаційного страйку не зявилися до шкіл. Після того Араби викликали своїх дітей на страйк, а спеціяльні арабські аґітатори ходили по школах і силою виводили на страйк арабських школярів.

В Гайфі та Сейфеді протиурядові настрої розпалені засудом трох Арабів на кару смерти. Арабська рада міста Сейфеді післала телеграму королеві Британії з проханням о помилування засуджених.

Відповідальні жидівські лідери в Єрусалимі заявляють, що поки спеціяльна комісія остаточно не полагодить справи Стіни Плачу й не розмежить справедливо прав Арабів та Жидів, Жиди повинні самі стриматися від молитви біля цієї стіни. Це одинокий спосіб на зменшення сили й значіння протижидівської пропаґанди в Палестині, яка викликає до себе симпатії зі сторони всіх магомедан світу.

ПОВСТАНЦІ ПЕРЕМАГАЮТЬ.

АРМІЯ НАЦІОНАЛІСТИЧНОГО УРЯДУ ЗАЗНАЛА ПОРАЗКИ И ТРОХИ ПОДАЛАСЯ НАЗАД.

ШАНҐАЙ (Китай), 23 жовтня. — Двома несподіваними атаками в районі Гонану повстанцям пощастило збити з позицій війська нанкінського правительства й примусити їх відійти трохи назад. Тепер обидві сторони збирають свої сили для дальшої рішучої акції.

Нанкінське правительство має на фронті проти повстанців 180,000 своїх жовнірів, добре устаткованих та вишколених. Повстанці ґрупи Куомінчун починають терпіти на недостачу харчів та грошей.

ГОТУЮТЬСЯ ДО ЗИМИ.

ТОКІО (Японія), 23 жовтня. — З російсько-манджурського кордону повідомляють, що там наступило заспокоєння. Обидві сторони готуються до зимової кампанії. Російські канонірки відплили з ріки Сунґарі на Амур, де вони стають на зиму, бо ріка Сунґарі вже починає замерзати.

Ґубернатор і диктатор Манджурії вже не має надії, що йому прийде на допомогу проти Росії китайський центральний уряд, а тому він починає шукати шляхів для безпосереднього порозуміння з Москвою в справі Східно-Китайської залізниці. Разом з тим він оголосив свій невтралітет у боротьбі ріжних китайських ґенералів з урядом Кай Шека.

МІНІСТЕРСТВО БРІЯНА ВПАЛО.

ЮВАЛЕНЕ ГОЛОСАМИ СОЦІЯЛІСТІВ ТА ПРАВИХ ПАРТІЙ. ПЛЯН ЙОНҐА НЕ ЗАГРОЖЕНИЙ.

ПАРИЖ (Франція), 23 жовтня. — Палата депутатів 288 голосами проти 277 повалила правительство Бріяна. Бріян хотів відтягнути дебати над його політикою супроти Німеччини в справі репарацій, евакуації Надренії й газької конференції, але соціялісти домагалися негайного обговорення всієї закордонної політики Бріяна.

Ця суперечка привела до повалення правительства Бріяна, який негайно по голосованню проти його пропозиції поїхав до президента републики й доручив йому прохання про резиґнацію. Уважають, що приняття пляну Йонґа забезпечене таксамо, як і инших договорів з Німеччиною, бо повалення правительства Бріяна має лише формальний характер.

АНГЛІЯ ЗАНЕПОКОЄНА.

АНГЛІЙСЬКІ ФАХОВЦІ КАЖУТЬ, ЩО НОВИЙ НІМЕЦЬКИЙ ЛІТАК МОЖЕ БУТИ СТРАШНОЮ ВОЄННОЮ ЗБРОЄЮ.

ЛОНДОН (Англія), 23 жовтня. — В англійських воєнних колах росповсюднюється гадка, що на слідуючій конференції пятьох держав по морському обеззброєнню має бути піднесена справа нового типу літаків, що збудувала тепер Німеччина. Справа ходить про велитень-літак ДО-Х, який може брати на себе 12 тон бомб.

Цей літак підчас війни може бути такою страшною зброєю, що проти неї не витримають жадні теперішні військові кораблі. Також він легко може знищити кожну морську базу. Взагалі в перегонах розбудови повітрової та торговельної морської фльоти вбачають загрозу мира. Вже тепер Англія побудувала повітроплави двічі більші від „Ґрафа Цепеліна", а Америка будує два рази більші від англійських. Таксамо й у пароплавному ділі.

ПОАНКАРЕ Й КЛЄМАНСО ПОПРАВЛЯЮТЬСЯ.

ПАРИЖ (Франція), 23 жовтня. — Після другої операції поправляється Поанкаре. Таксамо видужує від серцевого припадку „старий тигр" Клемансо. Він увесь час працює над своїми спогадами. Прибувшим до нього журналістам заявив, що тепер чується добре й просить не турбувати його, бо про смерть його вони довідаються лише після того, як його поховають — так він роспорядився.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 6, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіти і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Oorder.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗОЛОТИЙ ЮВИЛЕЙ СВІТЛА

Дня 21 жовтня віддано пошану славному на весь світ винахідникови, 82-літному Томі Едисонови. В Дірборн склонила перед Едисоном свою голову Америка, витаючи його словами президента Гувера, а до того привіту прилучився весь культурний світ.

Президент підніс заслуги Едисона для людскости, вказуючи на те, який великий переворот зробила його електрична лямпа в життю людини й народів. А навязуючи до того винаходу, порушив президент Гувер дуже важну проблему науки як такої. Бо сьогодні прямо важко собі уявити, як виглядало би життя без електрики. А преціньь винахід цей був би неможливий без довгих дослідів цілого ряду великих учених, котрі ціле своє життя посвячували на наукові досліди, щоби відкрити тайни природи і навчити людскість, як з них користати. Великий англійський державний муж Ґледстон похитував головою, коли йому великий учений Фарадай викладав про те, як можна перемінити енергію на електричність. Слухаючи викладу Фарадая, запитав він: „Якаж користь буде з того для людства?" А Фарадай відповів: „Прийде час, коли ще будеш стягати податки з електрики".

Як в казці читаємо тепер про ті спогади, які нагадав президент Гувер, додаючи, що держави стягають тепер за електрику річно податок від майна, яке виносить понад 60 біліонів долярів.

Нюджерський сенатор Кін, промовляючи в Мелон Парку, на тім місці, де працював колись Едисон, підніс, що два світла потрясли світом: те, що заблисло в Вефлеємі й те, що вийшло на світ тому 50 літ в Мелон Парку в стейті Ню Джерзи. Вже те сильне порівнанне вказує як не мож виразніше на ту велику переміну, яку зробила електрична лямпа Едисона.

Отой золотий ювилей жарівки Едисона вказує отже яким великим добродійством є наука. Якраз тепер треба це підчеркнути, як це зробив президент Гувер, бо саме в теперішних часах треба на науку звертати більшу увагу як колинебудь досі. Бо без наукових дослідів не буде можна розвязати тих великих проблемів, з якими звязана дальша людська екзистенція.

Сам Едисон був так зворушений споминами й ювилеєм, що не знав, що з собою робити. Коли він винайшов свою жарівку, ніхто не хотів купувати шерів його компанії, а були навіть і такі учені, що називали його обманцем. А сьогодні видано міліони долярів, щоби тільки увіковічнити ту подію, коли та жарівка вийшла в світ.

Спонуканий до бесіди, старий Едисон заявив, що ціле своє життя стремів тільки до того, щоби пособити людскости в щастю у взаїмнім порозумінню.

Д-р Осип Грицай.

З УСЕСВІТНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ.

Про Берту Зутнер та її роман "Die Waffen nieder!"

Одною з найцінніших прикмет нашого роману це те, що авторка на основі гаразд простудійованого історичного матеріялу й великого знання дипльоматичних переговорів змальовує нам з кожною війною властиву історію її повстання, яка зводиться з правила до найздовільніших претенсій принагідних володарів, які з волею і добробутом нації не мають нічогісінько спільного. Читайте тільки її освітлення шлезвіґ-гольштайнської боротьби (I, 205/5), її розмальовання катастрофи під Садовою (II.,), або її уваги до історії німецько-французької війни (II, 209—279), повні просто пророчого ясновидіння подій у 1914 р., а вичитаєте щось, чого не так то легко дошукатися в учебниках історії. Тут вона чудує нас як жінка своїм гострим критицизмом та глибоким підходом до історичної дійсности таксамо, як вражає нас з иншої сторони своїми описами военного лихоліття як на боевищах так і в запіллю, особливож просто потрясаючим описом боевищ Садови і военних шпиталів тутже, який треба причислити до найсильнішого з усього, що створила противоенна література нашої епохи. Зутнер намічає стількиж страждання війська що й населення (евакуації, пошести, голод, повна безпомічність), а притім не забуває ніде і про масово мордованих звірів (коні), як ось у зворушливім малюнку смерти песика Пуксля, що пішов за своїм паном на війну (II, 36/38). І саме у звязку з історією дипльоматичних конфліктів в нашім романі такі чисто военні сцени набирають тут особлившої траґіки і являються пропамятним обжалуванням легкодушности тих нетямучих дипльоматів, що зза клаптика чужої землі счинюють такі пекла военної грози народам.

Роман кінчиться описом облоги Парижа в 1870 р., підчас якої Французи розстрілюють барона Теллінґа, підозрілого в шпіонажі в користь Німеччини, хоч це неправда. Так він, що на гарячу просьбу Марти покинув після останнього походу військову службу, стає всетаки жертвою війни, руйнуючи цим усе життєве щастя полишеної подруги.

„Але найдивніше тут — каже авторка, розмальовуючи одну зі своїх прескорбних картин — це те, що се люде людям творять оттаке, та що люде, бачучи таке, не падуть на коліна і не складають пристрасної присяги, боротися проти війни; що вони — якщо це володарі — не кидають меча далеко від себе, або — як що це такі, в яких нема могучости володарів — не присвячують опісля всеї своєї діяльности, всього, що є словом, письмом, думкою, наукою і працею, тільки цій одній цілі: Геть зі зброєю!" (II, 93). А на иншому місці: „Війнам мусить прийти кінець. І кожна людина **мусить***) причинитися до того як і чим вона тільки в силі, щоб людство наближилося до цеї мети хоч на 1/1000 дороги, що веде до неї" (II, 119).

Так писала Берта Зутнер в р. 1889 з глибин душі, перепоєної любовою до людини і всього сотворіння. А скільки відгуку стрінула вона між людьми, це ми сьогодня можемо провірити з усею точністю. Спершу ніякий видавець у Німеччині не важився надрукувати її роману, а коли роман укінці появився, то почалися насміхи над авторкою, які тривали аж до світової війни, підчас якої головно віденські фейлетоністи, величаючи нову війну славетного Франца Йосифа, глумилися з „комічної" „Friedens-Bert-и" та жадали навіть усунення її твору з книгарень**). Одначе дуже швидко загальний розвал людського життя счинений світовою війною, зморозив усміх на устах іроніків, що бралися кпити з безсмертного заклику великої жінки. Язви війни і після-війни потвердили тричі горесну правду дійсности, розмальованої нашою письменницею, і от поклик її став лунати де-далі в цілім світі. Але вже й рание, в тіснім крузі її однодумців, думка про організацію мирової пропаґанди почала прибирати такі реальні форми, як заснування „Австрійського Мирового Товариства" ("Österreichische Friedensgesellschaft") (1891) — рік пізніше такогож товариства в Німеччині — органом якого став журнал теж під назвою "Die Waffen nieder", редаґований самою письменницею. Згодом її співробітниками стають найславніші письменники Европи, і зацікавився роботою Берти Зунтер відомий фундатор „мирової нагороди", **Альфред Нобель (1833—1896)**, що став підпомагати її журнал матеріяльно. Йогож нагороду одержала письменниця в р. 1905. Не малу допомогу знайшла вона теж в особі А. Г. Фріда **(Fried)**, пізнішого блискучого орґанізатора всеєвітньої мирової пропаґанди. Так завдяки невтомимим трудам нашої письменниці та її однодумців ідея спільних змагань народів в користь мирної палагоди міжнародніх конфліктів добуває щораз тривкішої почви та зазначується гідними уваги досягненнями, між иншим скликанням відомої мирової конференції в Газі **(Haag, 1899 p.)**, за почином царя Миколи II. Підготовлюваний Зунтеровою другий мировий конґрес, який мав відбутися в **Відні 1914 р.**, на жаль, не відбувся. Европейські потентати, а між ними й сам Микола II. — воліли полагодити сербсько-австрійський конфлікт в потоках крови світової війни. А ми можимо собі уявити, з якими почуваннями довелось старенькій миропровісниці приняти вістку про її вибух і перше шаліття. І мабуть спасенним визволенням було для неї, коли вона **дня 21 червня 1915 р.** замкнула очі на вічний сон.

Одначе саме повоєнний світ не покинув поступити знову на шлях, указаний великою ідеалісткою. Нинішня міжнародня мирова пропаґанда стоїть усеціло під знаком її змагань, і надіймося, що **Союз Народів** стане в майбутньому справді союзом вольних націй, для яких війна буде найтяжчим злочином проти вселюдської культури. Але до того часу не сміє бути хижих грабіжників між народами, які так наступали на чуже добро, як нпр. Ляхи на нашу землю. **Проти таких грабіжників загрожена** нація **має право боротися зброй**но **завжди, і поки вона не** ви**зволиться, їй кидати зброї** не **вільно.** І самаж Берта Зунтер розуміє це гаразд, коли в першім томі свойого роману каже, що **„в кожній війні симпатії світа є по стороні тих,** що **намагаються скинути чуже ярмо і боротися тільки за** свою **волю"** (I, 35).

— — — — — — — —

Так.

Дорога до здійснення величавого ідеалу мирного співжиття культурних народів веде і мусить вести тільки шляхом визволення всіх поневолених. Як довго у світі будуть нації пануючі і нації поневолені, так довго крівані военні боевища не переведуться, і клич „Геть зі зброєю!" не стане дійсністю ніколи і стати нею — з погляду на поневолених — не сміє.

(Конець)

*) Підкреслення оригіналу. — О. Г.

**) Диви дотичну згадку в творі д-ра Альфреда Г. Фріда: „Mein Kriegstagebuch. Das erste Kriegsjahr". Zurich 1918. Ст. 66, 273/274. — О. Г.

КАСОВИЙ ЗВІТ ОБЄДНАННЯ

(За місяць вересень 1929 р.).

I. ПРИХІД:

З перенесення з попередного місяця		$ 40.20
Прихід за вересень 1929		987.78
Разом		$1,027.98

II. РОЗХІД:

а) Висилка до краю:		
1) Інваліди ($200 на будову Дому Укр. Інвалідів, а $150 на допомогу інвалідам)	$350.00	
2) Народний Дім в Миколаєві к. Гаїв	250.00	
3) Бойовий Фонд	100.00	
4) Політичні вязні	50.00	
5) Сироти	50.00	
6) Реміснича Бурса	50.00	
7) В допомогу українській штуці	50.00	
8) Кошти висилки і письм	9.50	$909.50
б) Кошти вдержання канцелярії		25.00
в) Кошти дороги		10.00
г) Почтова скринка		4.00
Разом		$948.50

III. ЗІСТАВЛЕННЄ:

Прихід за вересень 1929	$1,027.98
Розхід	948.50
Остає в касі Обєднання з кінцем вересня 1929	$79.48

Обєднаннє Укр. Орґанізацій в Америці.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

А. Б., Сиракюз, Н. И. — Відозви в справі Укр. Роб. Дому не можемо містити, бо таких відозв взагалі не поміщуємо. Дотого вона рішучо завелика, щоби можна її друкувати. Ми поміщуємо тільки відозви старокраєві в справі будови Народних Домів і читалень, але місцевих не друкуємо.

П. Л., Дітройт, Миш., і М. Д., Бостон, Масс. — Коли вибираєте другі горожанські папери, то про народність Вас не питають, а тільки про державну приналежність, якої зрікаєтеся. І тут мусимо згадати про Польщу, бо нема иншої ради. Инша справа з переписом. Тут треба добитися, щоби записували після національної приналежности, а тим самим, щоби призначили українсьу рубрику, до якої втягалиб тих, що іменують себе Українцями.

І. С., Бофало, Н. И. — В самім слові „пан" нема нічого особливщого: ні доброго, ні злого. Це звичайний собі титул, яким одна людина віддає почесть другій. Тому можна вживати слова „пан" і бути робітником та демократом. А можна називати себе й инших робітником, а бути буржуєм. Бо рішаючим тут не спосіб титулування, а переконання. Тому не треба думати, що коли хто називає другого „товаришем", то це вже є ознакою дійсної рівности між ними. Дуже часто „товариш", хоч називає другого товаришем, уважає його в душі за низшого від себе. Тоді „товаришування" є тільки замиленням очей, котрим туманиться людей, ласих на шумні слова, які являються виразом звичайної демагоґії й облуди.

М. Г., Савт Сайд, Шикаго. — Ми не дали голосу тим, що хвалили програму свята, то й не можемо Вашого голосу містити. Скористаємо хіба з нього по святі, якщо Ваші помічення здійсняться.

М. С., Вунсакет, Р. Ай. — Як переведете цілу збірку, тоді подайте цілий звіт, бо за $2 годі забирати місце на допис.

Іван Вазов.

СВЯТОСЛАВ ТЕРТЕР

(Історична повість із часів боротьби за волю Болгарії).

(З болгарської мови переклав **Михайло Процик**).

(17)

Як у Візантії, так у Сербії було тоді кріпацтво. Одначе це не була неволя: загородники мали землю, але не мали права переноситися з місця на місце. Кріпацтво відбирало їм особисту свободу і вони мусіли оплачувати данину панові. Ані духовний ані військовий стан не визволяв селянина від тої залежности. Духовний кріпак був власністю боярина. Цей харчував його й зодягав. Крім того на загородниках тяжіли тягарі: вони управляли царські поля, мурували твердині та ходили на війну. До будування твердинь були зобовязані також і міщани, мешканці тих міст, де будовано фортеці.

Лише загородники манастирських маєтків були звільнені від тих тягарів. Такі то села разом із людьми роздавали царі боярам за віддані державі услуги. Побожні володарі узгляднювали щодо цього побожних монархів.

Самовільні пани часто протизаконно гнобили й обдирали загородників у боярських посілостях. Потихо роптали проти цієї сваволі сильних. Томуто богумольська ересь була найбільше поширена між народом. Богумоли проповідували, що людина не має обовязку працювати на свого пана і гостро виступали проти здирства. Цьому вільнодумному навчанню, попри ріжні нерозумні релігійні доктрини богумольство завдячувало свій великий успіх у всіх верствах народу, а головно серед селян.

Толока.

В перших днях жовтня, вечером, зібралася сотка селян і селянок на подвірю хутора теребити кукурудзу.

Звичайно при таких толоках веселі балачки, співанки й жарти не уставали ні на хвилю.

— Ну, ну, люди, спішіться — говорила одна зі старших жінок, румяна й тіловита, й вимахувала зручно качанами кукурудзи, щоби їх повязати — працюйте, бо вечера вариться. Вовки тих зїдять, що замісць робити, сидять.

— Я голодний, дайте каші, — кричав крепкий хлопець, у шапці на бакир, що обдирав шоломиння з качанів.

— Я замісць каші — озвався инший парубчак — волів би що иншого.

— А що?

— Рожеві уста Лубенової Стоянки.

— А ти, поганче! — крикнула одна з дівчат.

— Чого гніваєшся, Петрунко, Стоянки тут нема.

— Поцілуй Петрунку — зaхихоталася инша дівчина, а за нею вибухнули сміхом инші дівчата.

— Мене має хто цілувати — відрубала Петрунка — але ти не найшла собі хлопця.

— Я ненавиджу хлопців, як чуму! — відрізала жартом, заправленим гіркістю.

— Ох! — озвалися парубки.

В иншім кінці йшла поважніша розмова. Говорили про похід Татар.

— Чому їх не виганяють,... га?...

— А хтож? Смілець може?! ... Баба!...

— Навіщож він цар? Хай візьме кужіль! — запримітила гарна дівчина, кидаючи на купу обібрану кукурудзу.

— Виберемо собі иншого царя — відізвався хтось инший.

Видно ці люди не знали, хто це Смілець і хто тоді вибирав царів.

— Хтоб і не був царем, то нам усе одно. Буде по нас їздити, як на худобині — додав селянин із перевязаним оком.

— Інакше й бути не може, Стояне...

— Може... може бути... Може бути і без царя, і без боярів, може бути ріжно... І Святе Письмо їх відкидає. Абож там не написано: Не рахуйте на князя і людських синів, бо в них нема спасення". Кров нам лише висисають!

Більшість погоджувалася із Стояном, якого називали „Граматиком". Він належав до секти богумильців.

— Ти їш Балдіїв хліб, а виговорюєш на боярів! — відізвався хтось.

— А скільки є таких як Балдю? — спитав Стоян.

— Хай Бог береже його. Бан дуже добрий — додав инший.

— Ми йому вдячні, не гнобить нас, не нарікаймо — сказав старий огородник, на-пів по військовому зодягнений, памятка давних царів.

— Заспівайте, дівчата! — відізвався хтось.

Жінки й дівчата з противлежного боку не дали проситися, заспівали. Зміст пісні відповідав часам. Була вона принагідна на тлі останнього Ногаєвого нападу:

Татарин гонить невольницю [Стану,
Конем наступає на білії пяти,
Бичем по тонкій бє шкірі,
Грізно говорить до Стани:
— Йо, рушай, рушай, невольнице Стано!
— Якжеж рушати, Татарине чорний,
На руках в мене маленьке хлопятко?
— Кинь його, Стано, бо битиму важко!
Пройшли вже поле, широкее поле,
Спинили коні в зеленому лісі,
А Стана зняла широкий свій пояс,
Колискою став він в зеленому лісі,
Вложила в нього маленьке хлопятко,
Листям зеленим його обслонила,
Колисала, співала йому:
Люлі, ой, люлі, хлопятко маленьке
Вітрець повіє—тебе заколише,
Дощик упаде — обмиє тебе,
Сонце загріє—обсушить тебе.

Коли співали цю сумну пісню, наче заупокійну над незалежністю Болгарії, в хаті, де жив управитель хутора, розмсвляли дивно.

Молодий і обшарпаний піп відчитував леґенди богумильської ересі. Домашні з запертим віддихом слухали цих дивних, а неправдивих оповідань, у яких біблійний текст мішався з фантастичною, бездумною балаканиною. Піп, що був богумильцем, відчитував тепер леґенду на основі св. евангелиста Івана про поворот Ісуса на землю.

„А заки з неба зійде Христос, зявиться з глибини небес антихрист, а очи його ясніти-муть як ранішня зірниця, а пальці його будуть гострі наче серпи. І зішле Господь тоді громи та лискавки проти антихриста, а він переміниться в попіл, а вітер розвіє його на чотири сторони світа. Колиж зникне антихрист, настане воскресення померших, які спочивають у гробах і тих, що є в середині звірят або в морських глибинах. Тоді полумя захопить усю землю з лісами, горами та містами; а вітри завиють із чотирьох сторін світа та розвіють усі порохи. Земля станеться чиста і біла наче папір, без гір і долин, рівна як дошка. Тоді то зявиться Син Господній і настане страшний суд. А труба архангела загремить, а відголос буде чути від семого неба аж до пекла".

Такі оповідання, дивовижні овочі містичної уяви поширювалися тоді тисячами по Болгарії. Слухали їх з вірою і бояри, і міщани, і селяни. Попри занадто виразну неправду в цій релігійній літературі скривалася глибока поезія. Вона була цілим духовим кормом народу в його тяжкім і одноманітнім житті, повнім безнастанної недолі.

Нараз собаки забрехали на подвірю. Опісля почулись удари у ворота. Управитель хутора вийшов переконатися, що це. Як відчинив ворота, при блеску смолоскипів побачив кількох людей на конях. Між ними пізнав бана.

Балдю вїхав на подвіря. Управитель привитав його низьким поклоном. За баном ступав його відділ.

Балдю звернувся просто до замку. Всі піднялися, щоби привитати бана.

— Добрий вечір, добрі християне, — поздоровив їх Балдю привітно — чомуж ви перестали співати?

Потім звернувся до управителя та сказав:

— Іване, відчини великі бочки та вгости цих дітей вином.

Потім Балдю ввійшов у хату разом із трома товаришами.

Толока затягнулася добре по півночі, розвеселена відчиненням бочок.

Балдю в своїм царстві.

Люде з хутора дивувалися, що Балдю приїхав.

— По жнивах бан був тут. Тож навіщо зявився тут і які це люде приїхали з ним?

Потім побачили, що бан із гістьми й управителем виїхала кінно в поле.

(Дальше буде)

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Вечір української пісні.

Другого назвиська для цієї замітки не можу підшукати для того концерту-представлення, що відбулося в Ню Йорку минулої неділі в галі української православної церкви на 14-тій вулиці. Не буду писати також критики на цей вечір, бо вона вийде занадто ординарною та й взагалі у нас трудно писати критику, бо властиво її нема, а є або лайка, або безмір вихвалювання, в залежности від того, хто пише критику: чи приятель, чи ворог. Тут я хочу лише поділитися своїми враженнями з читачами „Свободи".

Слухаючи прекрасний спів квинтету дійсно артистів-співаків, а також співи невеличкого, але справді артистичного й художнього хору та співи окремих солістів, болієш душею, що доводиться такі перли української пісні у виконанню безумовно найліпших українських артистів-співаків в Америці розсипати в низькій, малій і тісній галі. Одно ще добре, що галя, хоч і маленька, на яких 300 душ, всеж замітно відзначається від инших наших гал своєю акустичністю. Але це й все. Українська пісня у виконанню таких прекрасних співаків, як М. Гребінецька, Г. Павловський, П. Ординський, Г. Шандровський та инших заслуговує, щоби її було виконано у великій, прекрасній театральній галі. Тоді й враження від пісні й співаків буде зовсім инше.

Ми, Українці, звикли все своє життя тинятися десь поза гуминках, далі панських сіней не входити, то чомусь ми й тут не можемо позбавитися цієї своєї звички й ще не спромоглися в Ню Йорку на маленьку, відповідно уряджену театральну галю. Адже можна булоби створити тут маленьку галю, хай буде на 200—300 осіб, але вона повиннаб виглядати дійсно, як чудова українська писанка. Все, що ми маємо тут в Ню Йорку, годиться скорше на стайні ніж для художніх виступів наших артистів. Не можна своєї святині, того, що найдорожчим скарбом нашої душі, жбурляти скрізь по темних, брудних й огидних закутках наших „гаbelieve".

Дивна річ. Український нарід у себе дома відомий з того, що має гарно уряджені й чисті приватні свої помешкання, але на іміграції в Америці списується своїми стайнями-„галями", куди не лише чужинця сором запросити, але й самому огидно зайти. Особливо в Ню Йорку, в цьому світовому центрі цивілізації, Українці повинні мати репрезентативне помешкання для художніх виступів. Коли ми не можемо збудувати свого власного, то треба десь винаняти на довший час відповідне помешкання в якоїсь організації й нарешті привчити наших людей ходити не до стаєн, а дійсно до театральних галь.

Тепер ми маємо тут гарні артистично-співацькі й музичні сили та українського балетмайстра В. Авраменка з його чудовою школою, але не лише не маємо де їх показати перед чужинцями, а й самі не маємо відповідного місця, деб ми їх могли оглядати та відчути дійсно їх артизм та красу нашого рідного мистецтва. Наші стайні-„галі" убийче впливають на самих артистів, гнітять їх і тим не дають їм можности виявити всю силу свого артистичного таланту. Разом з тим і глядачі не відчувають так всеї краси їх виконання, коли самі знаходяться у невідповідній обстановці. Глядачі самі сидять неспокійно й діти їх почувають себе нібито десь на вулиці, або в якомусь ґаражі, де можна бавитися так, що й на голові не зашкодить ходити. Це все вбиває артистично цілість цілого виступу.

На цьому вечері нам довелося чути спів старих наших знайомих, про яких уже нераз сказано багато слів похвали. Гарно й з великим почуттям виконав Г. Павловський пісню „Сам я, сам". Чулася вся трагедія самотної людини, що з горя й на самотині пропиває все, що має, бо таке тяжке її горе давить, що вона знести його не може. Так і стала перед очима вся українська нація, яка між народами світу завжди почуває себе самотньою, бо ще не має сили здобутися на право бути рівноправною серед всіх народів. П. Ординський в цей вечір співав з особливим піднесенням й захопленням свої сольові пісні. Треба зазначити, що з кождим виступом він все краще співає й все більше стає улюбленцем публики. Видно, що артист працює над собою й кожного разу все більший робить поступ. Сильний чаруючий голос та вміння ним володіти підносить п. Ординського на перше місце серед українських артистів-співаків в Америці. В цей вечір п. Ординський приємно здивував і зачарував своїм співом слухачів.

Окремо від всіх стоїть оперова артистка п. М. Гребінецька, що серед Українців у Ню Йорку виступила вперше. Це безумовно велика артистка й жаль бере, що вона не може із-за наших українських злиднів виступити на великій сцені. „Великому кораблеві велике плавання", так говорить народня поговірка. При инших обставинах вона ще довго моглаб бути прикрасою найліпшої української оперової сцени. Її талан, голос та вміння інтерпретувати пісні й техніка виконання їх цілковито закінчені й високо художні. Це дійсно велика артистка, що пощастилю відчути кожному, хоч їй довелося співати сидячи під власний акомпаніямент пяна. Це значно шкодило артистці показати свої сили. Знаю, що напрошуються порівнання М. Гребінецької з ким небудь иншим, та я не буду робити цього порівнання, бо українська іміграція в Америці не чула ще рівної їй співачки, хіба лише С. Крушельницьку. Але С. Крушельницька велика в минулому, а М. Гребінецька є великою в теперішности й наскрізь оригінальна. Можна лише побажати великій артистці М. Гребінецькій вибитися й тут в Америці на те становище, на яке вона заслуговує, й випровадитися з наших українських „галь-стаєн" на широкий театральний світ — на честь і славу українського мистецтва.

Віктіс.

УВАГА! ЕЛІЗАБЕТПОРТ, Н. ДЖ.

ЗАХОДОМ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ШКОЛИ

відограється дуже смішну комедію в 5-ти діях, котра ще ніколи в Елизабетпорт і околиці не відогралася під назвою:

КЛЮБ СУФРАЖИСТОК

Написав Дмитро Ганькевич.

В СУБОТУ, 26. ЖОВТНЯ 1929

Початок в годині 7.30 вечером.

В УКР. НАР. ДОМІ,

214 FULTON ST., ELIZABETHPORT.

Вступ 50 центів.

Сю комедію відограють аматори з Українського Співацького Товариства на дохід У. Н. Школи в Елизабетпорт.

Проситься всіх чесних громадян прибути на згадану комедію, як рівнож Родичів шкільних дітей. Неопустіть такої дуже смішної комедії, від котрої будете сміятися і ще тим розкажете, котрі не були, а опісля будуть жалувати. Своєю участю підпоможете нашій Рідній Школі, в котрій наші діти виховуються в українськім дусі.

249 **Комітет У. Н. Школи.**

Жид переходить з хідника на вулицю. Авто садить просто на нього. Шофер не в силі вже здержати авта, тому виминає Жида, але віздить на ліхтарню. Авто розбилося, шофер лежить непритомний на вулиці. Жид біжить по воду, обливає шофера. Коли вкінці шофер прийшов трохи до себе, жид вказує на розтріскане авто й питає:

— Ну, пане, скільки хочете за це заліззя, я купив би на перетоплення.

З ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ В ЮГОСЛАВІЇ.

В другій половині 18-го століття почали переселюватись наші брати із Закарпаття до Бачки, в бувшій Угорщині. В більшій скількости і найперше поселилися вони в Руськім Керестурі, а з часом стали творити й нові села: одні ближче, а другі дальше Керестура. Одначе осередком і центром всього їхнього культурного життя лишився таки Керестур з населенням около 6,000 душ, виключно самих греко-католиків. Звідси вийшла і вся їхня інтелігенція старша, як епископ Нярaді і їхній поет та пробудитель, наш о. д-р Костельник.

Мешканці Керестура — це люде переважно заможні; мають пересічно по кількадесять морґів землі. Будинки їх гарні, муровані, мешкання мальовані й гарно уряджені, багато з електричним освітленням, так, що ціле село має вигляд кращого міста. За часів Мадярщини аж до світової війни Керестурці жили під культурним оглядом у тяжкім ярмі. Щойно по війні, коли Бачка припала Югославії і повіяло взагалі иншим духом, наші Керестурці заснували перед 10 роками „Руске Народне Просвітне Друштво".

Довідавшися, що 25. серпня Керестурці святкують 10-ліття існування тогож Товариства, поїхав я туди враз із моїм братом, суддею з Белза, що в той час перебував у мене на феріях. На це свято прибув Преосв. Нярaді з Крижевців разом з управителем епископської канцелярії, каноніком Дмитром Надь, а також околичні священики; світські власти репрезентував відпоручник міністерства віроісповідань і освіти з Білгороду, великий жупан (воєвода) з Сомбору і „фескі начельник" (староста) з Куш, а також більше число відпоручників ріжних товариств. З нашої „Просвіти" в Білгороді явився пан Будз.

Вечером в суботу, 24. серпня, відбувся під проводом СС. Василіянок, що прибули недавно сюди старанням владики з Галичини, концерт в нововибудуванім монастирі в честь його оснувателя і добродія, Преосв. епископа Нярадого. Дуже гарно виглядало воно, коли малі діти співали, а також виголошували деякі декламації у нашій літературній мові, а не тільки в діялекті, уживанім у Керестурі.

В неділю в 8-ій год. рано відправилась архиєрейська Служба Божа в асисті духовенства. Була й проповідь владики про значіння „Просвіти" в народнім і релігійнім життю народу. Потім відбулися сходини прибувших гостей і членів товариства, на котрих промовляло багато бесідників, а також відпоручники властей.

Знаменна була промова делегата міністерства освіти, котрий зазначив, що кожний нарід має право плекати свою питому культуру й учитися в школі в народній мові; це й є дозволено в Югославії. Опісля цей делеґат побажав Керестурцям, щоб вони вибудували собі в короткім часі Народній Дім, бо дотепер такого ще не мають.

Пополудні відбувся у великім шатрі, збудованім спеціяльно на ту ціль, величавий бенкет, на котрім було около 400 осіб. Підчас бенкету було знову багато гарних промов; від Українців з Галичини говорив мій брат, суддя Слиж.

Вечером відбувся ювилейний концерт, на котрім орхестра студентів з Куцури відіграла кілька музичних творів. Співав мішаний хор з Міклюшевців самі українські народні пісні, а потім відбулася вистава драми о. Костельника під заголовком: „Ефтаєва дзивка".

При кінці побажаю щиро Керестурцям, щоби вони відчули вагу лучности з головним пнем українського народу й оперли науку в школі і свої писання на нашій літературній мові. Бо лише тоді буде запевнений, побіч матеріяльного, також їх світлий розвиток культурний, так гарно започаткований теперішніми їх керманичами й діячами.

о. Ж. Слиж,
Каніжа (Славонія).
„Діло".

СВЯТО УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТИ В НЮАРКУ!

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 27-ГО ЖОВТНЯ 1929 РОКУ

відсвяткує нюарська громада Листопадове Свято в слідуючім порядку:

О год. 12-тій по Службі Божій в укр. кат. церкві при Мортон улици відправиться поминальне Богослуження за наших борців-героїв, які полягли в битві за свободу Української Держави. На це Богослуження виступлять в параді всі Братства, Товариства, Сестрицтва й Тов. Союз Української Молоди

О годині 4-тій пополудни точно розпічнеться

ВЕЛИКИЙ КОНЦЕРТ

В ГАЛИ „Y. M. & Y. W. H. ASS'N (де була конвенція У. Н. С.)

632 HIGH STREET, NEWARK, N. J.

На святі буде присутна достойна гостя Впов. пані О. КИСІЛЕВСЬКА, українська писателька і сенаторка зі Старого Краю.

Концертову програму виконає Тов. Боян при співучасти солістів й солісток. — Дірігент п. Т. Каськів.

Чистий дохід призначений на інвалідів.

Просимо Український Загал з Нюарку і з околиці взяти численну участь в цім святі, а при нагоді побачите й почуєте вістку зі Старого Краю з уст Впов. пані О. Кисілевської.

248-50 **Комітет.**

УВАГА! УКРАЇНЦІ З РОД АЙЛЕНД СТЕЙТУ! УВАГА!

ТИМЧАСОВИЙ ЦЕНТРАЛЬНИЙ КОМІТЕТ ЗАПРОШУЄ УКРАЇНЦІВ, ЖИВУЧИХ В СТЕЙТІ РОД АЙЛЕНД І ОКОЛИЦІ СТЕЙТУ МЕСЕЧУЗЕТС, НА

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ВІЧЕ

— котре відбудеться —

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 27-ГО ЖОВТНЯ 1929 РОКУ

о другій годині пополудни В ВУНСОКЕТ, Р. АЙ., в галі Української Православної Церкви, 394 Блекстон Стр.

ПРОГРАМА ВІЧА: 1) Справа державної конскрипції в Українців. 2) Ухвала петиції до Ценвус Бюра у Вашингтоні. 3) Вибір Центрального Уряду на Стейт Род Айленд і околицю.

Запрошуємо всі українські товариства У. Н. С. і У. Р. С., Горожанські Клюби, Сестрицтва і Церковні Громади. Просимо вислати своїх представників по три члени-урядники, котрі від імени товариства мають підписати Петицію, ухвалену на тому вічу. Представники візьмуть з собою печатку товариства для підтвердження їх підписів на Петиції.

Брати! Ця справа для нас, Українців, є дуже важна і потребує скорого полагодження. Прибудьте на це віче як найчисленніше. Ваша численна участь це буде доказ вільного й самостійного життя українського народу. Ще не вмерла Україна! 249-50

ЗА ТИМЧАСОВИЙ ЦЕНТРАЛЬНИЙ КОМІТЕТ:

о. В. Каськів, Григорій Кічак, Омелян Рекрут, Мих. Скибінський, Мих. Бардачевський, Ілля Чорний, Микола Шевчук, Мих. Свідер, Степан Гурбель.

ПОЗІР! НЮАРК, Н. ДЖ., І ОКОЛИЦЯ! ПОЗІР!

ТОВАРИСТВО „БУДУЧНІСТЬ" В НЮАРКУ, Н. ДЖ.

— устроює —

В СУБОТУ, ДНЯ 26-ГО ЖОВТНЯ (ОСТ.) 1929 РОКУ

В УКРАЇНСЬКІЙ РОБІТНИЧІЙ ГАЛИ,

57-59 BEACON STREET, NEWARK, N. J.

МАСКОВИЙ БАЛЬ

На бали буде приграватн SAVEGES ORCHESTRA.

ПОЧАТОК ТОЧНО О ГОДИНІ 7.30 ВЕЧЕР. — ВСТУП 50 ЦНТ.

Слівце до учасників.

Тов. „Будучність" призначило кільканацять надгород для учасників балю, котрі будуть найкраще повбирані й замасковані а рівночасно будуть і менші надгороди для всіх, хто лише буде замаскований. Отже приходіть всі вже повбирані і замасковані просто з дому, бо на бали може й не буде добірних костюмів. Тому кождий (на) повинен (на) старатись якнайкраще сам (ма) про себе, аби одержати найкращий прайз (надгороду).

249,51 **КОМІТЕТ.**

УВАГА! НЮАРК, Н. ДЖ., Й ОКОЛИЦЯ! УВАГА!

АРТИСТ-БАЛЄТМАЙСТЕР

ВАСИЛЬ АВРАМЕКО

— ЗНОВ ВІДКРИВ —

ШКОЛУ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛЬНИХ ТАНКІВ

в м. НЮАРКУ, Н. ДЖ.

Лекції відбуваються в САЛІ СТАРОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТ. ЦЕРКВИ, при 249 Корт Стр., Нюарк, Н. Дж., В СУБОТУ ТА В НЕДІЛЮ: діти від 1. год. до 3-тої год. пополудні, старші від 3-ої год. до 5-тої пополудні.

ВПИСУВАТИСЯ ДО ШКОЛИ МОЖНА:

а) В Учителя п. Каськова (600 Гай Стр.)
б) В музичнім сторі п. Височанського (47 Бікон Стр.)
в) Підчас лекцій в школі танків.

Українці! Посилайте своїх дітей до школи й вписуйтеся самі, щоби навчитися наших гарних і моральних українських національних танків, з якими можемо себе гідно показати серед свого громадянства й перед чужинцями! Не опустіть доброї нагоди! 249-51

Заряд Школи.

ПОЗІР! — ЯНҐСТАВН, ОГАЙО!

ЗАХОДОМ ТОВАРИСТВА ВІЛЬНА УКРАЇНА

— устроюється —

ВЕЛИЧАВИЙ БАЛЬ

В СУБОТУ, 26. ЖОВТНЯ 1929

В ЛИТОВСЬКІЙ ГАЛИ,

628 FRANKLIN AVE., YOUNGSTOWN.

Початок точно в год. 6.30 веч.

Вступ для мущин 50 цнт., для женщин 25 цнт.

На бали буде приграватн першорядна музика, як також будуть смачні перекуски і солодкі напитки. За добру забаву ручить 249

Комітет.

УВАГА! РОЧЕСТЕР, Н. Й.!

ЗАХОДОМ ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМІТЕТУ

— відбудеться —

БАЛЬ

В СУБОТУ, 26. ЖОВТНЯ 1929

В ЛИТОВСЬКІЙ ГАЛИ,

ПРИ 575 JOSEPH AVE., ROCHESTER.

Просимо о численну участь. Дохід на допомогу краєви. 249-50

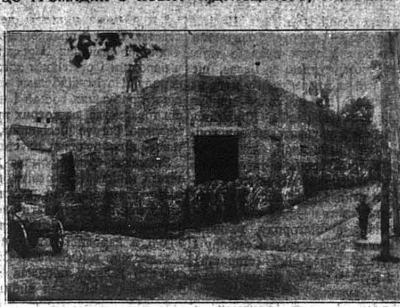
Вже заслужився. До Бернарда Шова прийшов раз молодий студент і сказав йому, що покинув медицину, бо хоче бути письменником і так заслужитися для людства.

— Алеж для цього не треба бути письменником, — відповів Шов.

— Чому? — спитав студент.

— Бо ви вже заслужилися для людства тим, що покинули медицину — закінчив розмову славний письменник.

ВІДОЗВА
ДО ГРОМАДЯН З ПОВІТУ ПІДГАЄЦЬКОГО, ГАЛИЧИНА.

Стан будови Народного Дому в Підгайцях, 29. серпня 1929 р.

Шановні Громадяне:

З відозви філії тов. „Просвіта" в Підгайцях, котра була поміщена в „Свободі" дня 9. вересня б. р., ви довідалися про наше освітньо-організаційне життя в повіті та про недомагання, котрі є перешкодою в дальшій праці на полі освітньо-організаційнім. Головним недомаганням у нас є брак свого Народного Дому в Підгайцях. На жаль, нема виглядів на те, щоб була скоро скінчена його будова ізза браку фондів, як сказано у відозві. Ізза браку свого дому в місті українські організації містяться „в малих жидівських льокалях", тоді, коли „майже кожде село має свій Народний Дім, збудований при знатній допомозі братів-імігрантів".

Ці слова сказані у відозві філії тов. „Просвіта" й ми їх повторяємо тут не на те, щоби ними докоряти братам-міщанам, але для того, що тепер якраз пора, щоби вони взялися щиро до діла допомоги в будові Народного Дому в Підгайцях (в чім повинні помогти їм селяни-імігранти). Не можна бути байдужими, як до сього часу, де на послідні збори 13. жовтня ц. р. в Ню Йорку прибуло лише двох міщан! Тоді, коли там у старім краю наші брати і сестри пядь за пядею тяжкою боротьбою добувають зрабовану польськими окупантами землю, крок за кроком добувають право людини до життя, те право, що його топчуть своїми брудними ногами повітові Вадаси, ми тут на іміграції не можемо сидіти з заложеними руками!

За 10 днів, від 10-го до 20-го серпня б. р., старостово в Підгайцях видало аж девять розпоряджень, підписаних заступником старости д-ром Вадасом на те, щоб робити трудноші українському освітньо-організаційному життю. На підставі цих розпоряджень в селах Заставчу коло Завалова, Новосілці і Швейкові старостово зовсім заборонило ставити вистави або влаштовувати публичні забави аж до відкликання; читальням „Просвіти" в Раківці і Соснові підчас обходу Шевченківського свята сконфісковано точки святочної програми, а між ними поеми Шевченка „Кавказ" і „Суботів" у яких Шевченко осуджує різко московсько-царський гніт над нашим народом і т. д. — („Діло", 10. вересня ц. р.).

Їсть пан Вадас український хлібець на українській землі як „рдвенни" Поляк служить польській републиці, оплачуваний грошем стяганим у виді податків з українського населення і як польський хам під омофором Ржечипосполітей польськей боронить чести московських царів, котрі ще не так давно гнобили не тільки український але й польський народ.

З повітовому місті польська сатрапія звинула собі чортівське кубло (старостово) з котрого розпускає отрую, щоб знищити в повіті всякий прояв українського освітньо-культурного життя. Вона сягає своїми кігтями до тих читалень, котрі ми імігранти помагали будувати по наших селах, а наше організаційне життя в місті слабе, помало розвивається, міститься в маленьких жидівських льокалях. І це є причиною, що в повіті не мож вести централізованої визвольної праці, бо слабо зорганізоване місто не може дати здорового проводу органiзованим селам, а тим самим не може ставити сильного опору проти польської затрапії, котра не тільки віддала кольоністам наші землі але нищить наші духові надбання, щоб зробити з братів і сестер наших тягнуче „бидло" в польській „републиці".

Коли наші рідні в старім краю, хотяй тиснені з усіх боків, тяжкими трудами і тернистим шляхом ідуть до світла знання, свободи, щоб власною силою організованого життя стати вільними людьми, — ми імігранти з Підгаєччини, даймо їм матеріяльну поміч в їх прикрім положенню, поможім їм докінчити будову Народного Дому в Підгайцях.

З вірою в краще завтра, з вірою, що ви Підгаєччани не будете байдужі до так важного діла, кличемо вас імігрантів підгаєцького повіту на збори які відбудуться в неділю, дня 27 жовтня ц. р. в годині 2-ій пополудни в Українськім Робітничім Домі, 15 Іст 3-та вулиця в Ню Йорку, Н. Й. Прийдіть на збори і без доляра, прийдіть з добрим словом, прийдіть длятого, щоб своєю присутністю на зборах заманіфестувати солідарність з нашими рідними, котрі ведуть тяжку визвольну боротьбу проти польської чорної сотні за здобуття землі й волі!

Тимчасовий Комітет.

МІТІНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. Отсим повідомляється членів Бр. св. Василія, від. 339, що місячні збори відбудуться 27. жовтня, в год. 2-ій пополудни під ч. 610 S. American St. На сей мітінг конечно кождий член має прибути, бо є кілька важних справ до полагодження. Котрий з членів не буде на бали 26. жовтня заплатить 2 дол. кари. — І. Сорока, предс.; І. Сорока, кас.; О. Будай, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Укр. Тов. Жеребецька Любов, від. 144, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 26. жовтня, точно в годині 8-мій вечером, в гали У. Н. Дому, 217 Іст 6-та ул. Збори скликується тиждень скорше, бо на 2-го листопада припадає наш баль. Обовязком кождого члена є явитись на тих зборах, бо є важні справи до полагодження та вибір уряду на баль. Пригадується тим родичам, котрі ще не вписали своїх дітий до У. Н. Союза, щоб постарались се зробити сего мітінгу. Нових членів будеться принимати до Тов. і У. Н. Союза без оплати вступного. Не явившийся на сім мітінгу член буде караний після статута. — Дмитро Чайка, секр.

— Дорогенька... Колиб мені давали до вибору тебе або міліон долярів, то я мусів би, щоправда, виректися тебе, одначе серце хіба трісло би мені з болю.